Herstel

No. 11
12 MEI 1945

ORGAAN DER KATHOLIEKE ARBEIDERSBEWEGING IN BEVRIJD NEDERLAND

Ook THANS.

Wie de verwoestingen van de oorlog en de ruïnes van onze stad aanschouwt, voelt de vraag in zich opkomen, of arbeid nog wel waarde heeft en of het nog wel zin heeft te arbeiden. De mens wil immers opbouwen, scheppen en vooruitgang bewerken en nu ziet hij, hoe het werk van geslachten tot de grond toe is afgebroken en granaten in enkele ogenblikken het resultaat van jaren zwoegen vernielen. Het tafereel van verbrande steden, platgebrande fabrieken en rokende puinhopen allerwegen is niet bemoedigend. Waarom nog arbeiden? Het materiaal en de machines en werktuigen, voor de heropbouw nodig, ontbreken en zo grondig is het vernielingswerk der wereld geweest, dat het nog lang zal duren, voordat deze in voldoende mate weder ter beschikking zullen zijn. Waarom nog arbeiden?

Het bouwen in de Middeleeuwen van kathedralen, groot en groots, pleegt men, en met recht, te vermelden als een bewijs van de hoge waardering, welke de arbeid in die tijden genoot. Ja, toen had het zin om te arbeiden en had de arbeid waarde. Een monument als de Bossche kathedraal getuigt daarvan.

Toch durven wij, hoe tegenstrijdig dat ook lijkt, beweren, dat ook de vele ruïnes, welke van menig Middeleeuws bouwwerk zijn overgebleven, ons spreken van de waarde van de arbeid en ons vermanen, vreugde in de arbeid te scheppen. Dit verstaan natuurlijk niet degenen, die de waarde van menselijke inspanning en offers bepalen en afmeten naar het uiterlijk succes. Dat zijn de maximum-fanatici onder ons, die in aanbidding liggen voor wolkenkrabbers met vele verdiepingen en voor bruggen met de grootste spanningen der wereld. Dat zijn degenen, die slechts één vraag beslissend achten: Wat heeft de arbeid voor tastbaar resultaat opgebracht, hoeveel is er mede verdiend, hoeveel vierkante kilometer nieuw land is ontgonnen en hoeveel mijlen autobaan werden aangelegd? Het zijn de materialisten van allerlei richting die de waarde van de arbeid uitsluitend afhankelijk stellen van het economisch rendement, het comfort, de winst, de snelheid en het gemak, dat er door verhoogd werd. En dat is een wanbegrip.

Zeker, ook de Middeleeuwen hadden oog voor het stoffelijke en zij waren niet zo eenzijdig om enkel te rade te gaan bij idealistische overwegingen. Op zijn kathedraal was de Middeleeuwer trots, omdat haar torens hoog ten hemel rezen en omdat het stenen werk ruim, indrukwekkend en kunstzinnig was. Dat was zijn goed recht. Maar de Middeleeuwers bouwden geen kathedralen om iets overweldigends te scheppen, doch, juist omgekeerd, wat zij wrochten, was groot en groots, omdat zij een grote waardering en een grootse opvatting van de arbeid hadden.

Arbeid is op de eerste plaats iets menselijks. Daar de mens, aldus de paus van Rerum Novarum, de inspanning van zijn geest en de krachten van zijn lichaam ten beste geeft, om zich de goederen der natuur te verwerven, ontstaat juist daardoor eeen band tussen hem en dat deel van de stoffelijke natuur, dat hij bewerkt heeft en waarop hij de stempel van zijn persoonlijkheid als het ware heeft ingedrukt. Stempel der menselijke persoonlijkheid! Het metaal heeft op zich zelf reeds waarde, maar eerst, wanneer het gestempeld wordt met den beeldenaar, wordt het een munt en iets van hogere waarde. De meest eenvoudige arbeid wordt geijkt en geadeld, wanneer de arbeider daaraan zijn persoon geeft. De steen, welke verloren gaat onder de duizenden, waarmede het paleis werd opgebouwd, doch welke met liefde werd ingemetseld, is groter getuigenis van de waarde van de arbeid dan het monumentale bouwwerk zelf, indien dit niet de vrucht is van dit ware besef.

Puinhopen, ruïnes, zwartgeblakerde huizen en ingestorte fabrieken — dat beeld wekt weerzin en afkeer. Het is zo'n lange weg zonder uitzicht op het opruimen der steenbrokken en verbogen balken naar nieuwe woningen, nieuwe straten en een nieuwe stad, fris, artistiek, aantrekkelijk en zonnig. Doch ook het stenen bikken, het puin rijden, het verslepen en al het andere werk om de sporen van het oorlogsgeweld te verwijderen, heeft zijn zin en is niet doelloos. Het is niet minder waardig; het heeft zijn waarde;

Het behoeft niemand te verwonderen, dat arbeidsschuwheid een kenmerk is van de moderne tijd. Immers de juiste waardering van de arbeid behoort tot de ontelbare verdiensten, welke de menselijke samenleving aan het Christendom te danken heeft. Voor de heidense oudheid was arbeiden de vrije mens onwaardig. Daarvoor was de slaaf, de „Untermensch" der voorchristelijke cultuurwereld, aangewezen. Het is dus heel begrijpelijk, dat met de vele andere heidense levensuitingen, welke de ontkerstening der zogenaamde „beschaafde" volken meebracht, ook de minachting voor de arbeid veld won. En dan is er niet veel redenering meer nodig, om een „Herrenvolk" te overtuigen, dat de anderen geroepen zijn om voor hen te arbeiden.

't Paradoxale van het geval is, dat de moderne verheerlijkers van de arbeid als enige waardescheppende factor in het economisch leven met name Marx, juist door hun materialistische levensbeschouwing aan de arbeid zijn eigenlijke en hoogste waarde ontnomen hebben. Indien arbeid geen hoger doel heeft dan louter gewin, dan 't levensonderhoud alleen; indien hij uitsluitend beschouwd wordt als een economisch verschijnsel, dan moet en kan hij niet anders gewaardeerd worden dan een op de mens door de levensnoodzaak drukkende last, welke men zoveel mogelijk tracht te ontlopen of te verlichten.

Doch de arbeid staat oneindig veel hoger. Zeker, alle menselijke werkzaamheid gaat met moeite gepaard, naar het woord der H. Schrift: in het zweeet uws aanschijns zult gij uw brood eten. Toch is hij de mens even natuurlijk als het vliegen van de vogel. Niets-doen houdt geen normaal mens vol. Daarom is arbeiden, met 't hoofd of met de hand, voor de mens een zedelijke plicht.

Bovendien, als zelfbewuste werkzaamheid ener zedelijke persoonlijkheid wordt de arbeid opgenomen in het streven van de mens naar de bereiking van zijn levensdoel. Ook daardoor erlangt hij zedelijke waarde. Zonder twijfel wordt arbeid ook verricht om het levensonderhoud te verdienen. Hij is het door de natuur aangewezen middel daartoe. Doch voor de zedelijke mens blijft het niet bij dit naaste doel. Het arbeiden om het bestaan vindt z'n hogere doelstelling in het einddoel, God, Die ons de plicht stelde, door de arbeid ons leven te onderhouden. En met deze hogere doelstelling stijgt ook de zedelijke waarde van de arbeid tot in het oneindige, daar hij middel wordt tot bereiking van het Ongeschapen. Oneindige Goed.

Er is echter meer. Juist omdat 's mensen levensdoel God is en alle zedelijk goed tot God leidt, kunnen talrijke zedelijke motieven de arbeid op een hoger plan brengen. Hij kan in dienst staan van de naastenliefde evengoed als van de zelfheiliging. Men kan door zijn arbeid geestelijke en lichamelijke nood van anderen lenigen; men kan de arbeid in zijn moeizaamheid zoeken als boete voor begane fouten en als loutering onzer weerspannige natuur. Niet op de laatste plaats staat als zedelijk motief voor dezelfde waarde, welke de arbeid heeft van de bouw straks, wanneer gehele wijken uit de grond zullen verrijzen op de plaats waar nu alles in de bodem schijnt te zijn verzonken: De waarde van de arbeid als menselijke prestatie!

Het is het Christendom, dat de menselijke persoonlijkheid in haar volle eer heeft hersteld en daarmede de waarde van de arbeid. „In het zweet Uws aanschijns zult gij Uw brood eten" was een vloek voor de gevallen, maar werd een zegen voor de verloste mens. Op de achterzijde van de munt van de arbeid staat het stoffelijk gewin afgebeeld: het Christelijk embleem is de beeldenaar welke op de voorzijde prijkt. Het Christendom is de godsdienst, welke ook de meest onaanzienlijke arbeid en het nietigste resultaat heiligt. Het is de godsdienst, welke ook en vooral den Onbekenden Arbeider eert en over zijn werktuigen haar zegen uitspreekt.

Dr. A. J. M. Cornelissen.

Ook jij .... meisje.

Ook jij meisje hoort bij onze beweging. Ook de vrouw hoort in de arbeidersbeweging thuis, zeker de opgroeiende vrouw. Zij moet de moeder worden van een nieuw en zuiver arbeidersgeslacht. Zij moet de stuwende steun zijn van onze jongens. Zij zal demonstreren, dat zij niet een gesminkt en gepoederd nulliteitje wil zijn, maar duidelijk, open en eerlijk: arbeidersmeisje. Uit pliëteit, maar ook uit waarachtigheid. Het valt onze meisjes dikwijls hard, ik weet dat wel, maar wij hebben ze er des te liever om en in de jongens groeit de ridderlijke geest van respect voor de vrouw.

Door jullie zal de arbeidersbeweging niet eenzijdig mannelijk, niet alleen strijdorganisatie, maar inderdaad een leeforganisatie, een gemeenschap worden — en een gemeenschap moet noodzakelijk gemengd zijn. Want gemeenschapsleven, dat wat de mensen zo innig samenbindt, dat ontbreekt in onze arbeidersbeweging. Toen een schrijnende nood samenbond was dat anders — toen was de kameraadschap sterker — 't huis van de arbeidersbeweging was gezellig en bewoonbaar — door de geest die levend maakte. Dat kan weer komen. Onze arbeiders staan eigenlijk naast het feitelijke gezellig-heidsleven van een stad, in dorpen is dat dikwijls beter. Maar altijd is de afval van de culturele dis voor den arbeider. In 't gewone leven, in de materiële orde zou hij daar geen genoegen mee nemen en zou de organisatie in vuur en vlam komen. In geestelijke zin laat de arbeider zich weer naar het achterbuurtje van de beschaving verdringen.

Maar je bouwt geen gemeenschapsleven op zonder de vrouw. Onze beweging moet daar rekening mee houden.

de arbeid de dienstbaarheid aan de gemeenschap.

Omdat de mens van nature sociaal is, behoort naar Gods Wil, die de natuur zó geschapen heeft, de menselijke arbeid een sociaal karakter te dragen. Arbeid, die voor de gemeenschap onder geen enkel opzicht, rechtstreeks noch zijdelings nut heeft, schiet te kort in zedelijke waarde. Men mag echter dit nut niet beperken tot de materiële orde. Geestelijke goederen, hoewel zij helaas minder gewaardeerd worden, betekenen voor de menselijkheid oneindig veel meer dan de stoffelijke. Ware menselijke beschaving bestaat niet in grotere rijkdom aan uiterlijke levensgemakken en hogere technische ontwikkeling, doch in het beter mens-zijn. Het beschavingswerk der Kerk is meer dan welke technische vooruitgang sociale arbeid geweest.

Iedere sociale arbeid, d.w.z. iedere werkzaamheid, geestelijke, culturele of stoffelijke, welke aan de gemeenschap, hetzij direct, hetzij indirect ten goede komt, heeft een hoge zedelijke waarde en adelt den arbeider naar de mate, waarin hij deze hogere doelstelling tot de zijne maakt.

De hoogste zedelijke waarde ontleent de arbeid echter aan zijn uiteindelijke gerichtheid op het hoogste, alles-beheersende einddoel. God. Deze verheven opvatting, welke het christendom huldigt ook ten opzichte van de nederigste arbeid, wordt ons door Gods Zoon zelf als 't ware tastbaar voorgehouden door het feit, dat Hij in een arbeidersgezin wilde geboren worden. Hij wilde doorgaan voor den zoon van Jozef den timmerman. En in de timmermans-werkplaats van Zijn Voedstervader groeide Hij op, werkte en arbeidde Hij mede in het zweet Zijns aanschijns, tot de tijd kwam, waarop Hij zich als Messias aan Zijn volk zou openbaren.

Wij vieren het feest van Sint Jozef den handswerkman, patroon der werklieden. Hij mocht door zijn arbeid op geheel bijzondere wijze God dienen, die in menselijke gestalte aan zijn vaderzorg was toevertrouwd. Sociale taak bij uitstek, omdat het Hem betrof, die Zijn leven kwam geven voor allen.

Moge het voorbeeld en de voorbede van Sint Jozef ons helpen, al onze werkzaamheden te zien in hoger licht als de vervulling van een louterende en heiligende levenstaak, welke om God volbracht, tot God voert als, zoals de Schrift zegt: om „overgroot loon".

J. B. KORS O.P.

IS ONS WERK LELIJK?

Uittentreure horen wij de laatste halve eeuw om ons heen zeggen: het oude ambachtelijke product was mooi, het moderne product is zielloos en lelijk; ambacht was mooi, techniek is zonder meer lelijk. Wij kennen allen dat verhaal van buiten: de dwepers met de „oude schoonheid" beriepen zich bij voorkeur op fijnbewerkte oude meubels, delicate betimmeringen, met de hand geweven tapijten kostelijke voorwerpen van goud en zilver en natuurlijk hoe kon het anders, op de middeleeuwse kerken. Een kathedraal, dat was het enorme en onvergelijkelijke bewijs hoe weergaloos de oude ambachten werkten en hoe geinspireerd en gelukkig de oude steenhouwers, glazeniers en beeldhouwers wel waren; zij waren niet alleen dromers en profeten maar ook stuk voor stuk grote kunstenaars, gedreven door een levendig bewustzijn van de gemeenschappelijke prestatie, enzovoort. En zet daartegenover de afschrikwekkende eenvormigheid van het moderne product: de haast waarmee het gemaakt wordt, de snelheid waarmee het verslijt, en het totaal gebrek aan persoonlijke voldoening bij den man die het maakt!

Dat alles heeft een schijn van waarheid maar het is volslagen onwaar. Het is niet waar, dat de oude ambachten volmaakt waren en evenmin is het waar, dat de oude ambachtslieden voortdurend in extase — of tenminste in stille schoonheidsroes — of in diepe tevredenheid hun werk wrochten. Die menseu kenden hun vak voilà. Bepaalde vakken en het hanteren van bepaalde materialen stonden toen op hoog peil; andere vakken stonden niet zo hoog. En het is waar dat zij niet in een krankzinnig tempo werkten, zoals ook in het algemeen het levenstempo toen wat rustiger was en het leven veel eenvormiger en laten wij het bekennen, eentoniger.

En het is bepaald een leugen, dat iemand die vandaag zijn vak kent, een minder mooi product maakt dan vroeger. In haar soort, en gegeven het doel waarvoor en het materiaal waaruit zij gemaakt is, is de Waalbrug even mooi als het schip van de dom van Utrecht. Laten wij eerlijk de dingen zien zoals zij zijn: de verfijnde vakkundigheid en de affe perfectie van een gewrocht als de Waalbrug is een van beste dingen die wij om ons heen hebben, en die brug is niet alleen juist en knap, maar mooi. Mooi in de volle zin. Die simpele en toch zo pakkende overspanning met haar klinkend juiste vormen troost ons (tenminste mij) over de armzaligheden van b.v. onze moderne kerk- en huizenbouw. Er zijn tenminste dingen die vandaag óók mooi zijn. En het is een feit, dat alles, wat vakkundig, en met dat soort hogere ijver gebeurt vanzelf mooi wordt, al zien de makers het niet zoals latere geslachten het zullen zien. Wij praten niet over „gewone goede" moderne werkstukken, maar de ingewijden, en niet alleen de ontwerpers en ingenieurs, weten wel dat het goed werk was, en hebben er de voldoening van die alle welten-einde-gebracht werk onvermijdelijk meebrengt. De bovenopgelegde schoonheid heeft een goed werkstuk niet nodig: en of het nu gaat om een tastbaar voorwerp dat vorm moet krijgen, of een gebouw, of een plan, of zelfs maar een loutere wijze van indeling of een raffinement in de opzet, het doorwerkte en overdachte en doorwrochte geeft de ware voldoening en de ware schoonheid: een eigenaardige glans van orde en afheid, die overeenkomt met de menselijke waardigheid, en waar de doorsnee werker niet buiten kan. Niemand ontkent, dat het sterk gemechaniseerde arbeiden minder persoonlijke voldoening geeft dan handwerk en dat het werken aan de lopende band wel altijd een afschuwelijk- zij het noodzakelijk kwaad zal blijven; maar wie wil het rad van de tijd terugdraaien, en de tijduitsparing en comfortverspreiding van het massaproduct verwisselen voor een kunstmatige ambachtelijkheid waar vandaag niemand meer weg mee weet? De nieuwe vondsten zijn óók positieve aanwinsten en wat het moderne product aan handwerkelijkheid heeft verloren, kan het aan efficiency winnen (kan het: de definitieve efficiente vormen laten dikwijls lang op zich wachten, maar dat was in de tijd van de oude ambachten die de Engelsen nu nog „handicraft" noemen niet anders).

Het is dwaasheid, de toekomst in te gaan met de gedachte: het verlies aan schoonheid zal steeds groter worden — wij komen in een gemechaniseerde woestijn, en nu al walgen millioenen van hun eenvormige stupiede werk. Dat is eenvoudig niet waar. De mechanisatie zal de werktijden en werkwijzen veranderen, maar behoeft de vreugde aan het werk, en de volkomenheid en doelmatigheid (en dus de mogelijkheid tot schoonheid) van het product niet te benadelen. Dat zij het wel eens doet, ligt voor de hand: wij vormen geen samenleving van louter slagende kunstenaars, integendeel; en in de middeleeuwen was het precies zo. Dat wij de producten uit die oude dagen zo boeiend vinden, ligt geloof ik aan vier redenen: 1. alleen het beste is in het algemeen overgebleven, het zeer kostelijke en duurbetaalde; 2. alle aandacht en alle kunnen was toen op die kleine groep zeer bepaalde technieken geconcentreerd; 3. wij overschatten het schoonheidsgehalte omdat wij het contrast met de dingen waarin onze tijd uitmunt zo sterk voelen, terwijl de ouden in die dagen, „niet beter wisten of het hoorde zó", 4. wij hebben een lichtelijk ziekelijke en romantische neiging om andere en vooral opvallend oude en bewerkte dingen te overschatten.

Het kan zijn dat de huidige stand van b.v. bouwend Europa geen hoge is. Ik herinner mij foto's uit Sovjet-Rusland uit Charkov en Stalinggrad, waar geestloze blokken van nieuwe kwartieren oprezen tegenover een oud stadscentrum met oude gekoepelde kerken en houten huizen in de paleisstijl van de 19e eeuw, die iemands haren te berge deden rijzen; en de ontwerpen van Le Corbusier kunnen niet bepaald meer verrukken wanneer men ze legt naast aanzichten van een willekeurige oude plek in een franse stad. Maar hoe het ook zij, en of wij leven in een overgangstijd of een tijd van experimenten of een tijd van slagen en definitieve vondsten — het is zeker dat geschoold en intelligent werken volgens de gegevens van onze eigen tijd niet alleen voldoening geeft, maar ook uiteindelijk een mooi product zal geven. Knoeiers bederven de wereld en theoretici; niet de vaklui zonder pretenties. En daarom kan de wortel van de schoonheid ook vandaag wel eens liggen bij degenen die van hun vak maken wat er van te maken valt, ook al denken ze nooit aan de geheime harmonie die onze samenleving van monteurs en betonmalers en machinisten en stokers en kwekers en scheikundigen en tekenaars aan elkander bindt.

DR. F. VAN DER MEER.

Werk goed; óm het werk. Wie daarvan méér begeert diens boom zal nimmer vruchten dragen. (Naar een Italiaanse spreuk.)

FEEST *van de arbeid.*

Ruim 20 eeuwen geleden werd de Godmens geboren, als zoon van een ambachtsman. Bijna heel zijn leven bracht Hij als werkman door. En toen Hij Zijn Rijk op aarde ging vestigen, stelde Hij vissers aan als de hoogste gezagsdragers.

Het Christendom was, zowel door zijn uiterlijke verschijning als door hetgeen het propageerde aan gedachten, in volslagen tegensteiling met de opvattingen en tradities van Rome en Griekenland, *de* beschaafde volken van die tijd.

In Rome en Griekenland werd de handenarbeid geminacht. Tengevolge daarvan was ook de handarbeider niet in tel; hij was slaaf, zonder rechten feitelijk, met de plicht om door harde arbeid een zorgeloos bestaan voor de rijken te scheppen. De klasse der arbeiders was er ter wille van de hogere klassen.

Zonder enigszins revolutionnaire allures aan te nemen, met de meest besiiste weigering om het bestuur over Zijn land te aanvaarden, ofschoon Hij het koningschap voor het grijpen had, sprak de Goddelijke Stichter en Zijn Kerk de banvloek uit over die mensonwaardige toestand en idées.

En 't moet een feest zijn geweest voor de slaven van die tijd, dat er eindelijk eens een machtige beweging ontstond, waarin zij zich thuis voelden, omdat zij daarin werden geacht, geëerd als volwaardig mens met onschendbare rechten.

Dát was het eerste feest van de arbeid door duizenden gevierd.

*

Wij zijn 19 eeuwen verder. De *grote* wereld heeft haar Christendom verloren. Daarmee zijn de heidense gedachten over arbeid en arbeider teruggekeerd. De werkman is weer slaaf geworden, opnieuw geminacht, enkel nog gewaardeerd als middel om de kapitaalbezitters een zorgeloos stoffelijk bestaan te bezorgen en daarom onderhouden op soortgelijke wijze als men machines en werktuigen onderhoudt, met nu en dan als „aalmoes" een tikje olie meer dan strikt nodig was, om niet te gauw versleten te zijn.

Weer staat Christus op en spreekt nu door zijn zichtbaren plaatsvervanger den Paus, Leo XIII. Van de hoge Vaticaanse heuvel klinkt er een geluid, zó sterk, zo machtig, dat heel de wereld er van echo't.

Nooit is er in zo waardige woorden zo'n felle veroordeling, zo'n vernietigend vonnis geveld over de verslaving van de mens, als door Leo XIII. Paus en Graaf, werd uitgesproken.

Dat was een nieuw feest voor de arbeid.

Honderdduizenden arbeiders hebben Leo XIII gedankt voor het feit, dat Hij, Paus en *Graaf*, niet enkel meelijden had met hen, arbeiders, doch hen waardeerde, respecteerde en eerde als mèns en als àrbeider, en hun tenvolle het rècht toekende op een waarachtig *menswaardig* bestaan.

„Rerum Novarum" heeft 40 jaar als leiding gevend document gewerkt. De tijden zijn veranderd; de ontwikkeling is voortgeschreden. „Rerum Novarum" heeft zo sterk ingewerkt, dat „de arbeid" wat is gaan betekenen en een macht is geworden, die rechten opeisen kan.

Maar.... nog altijd moet de arbeid *vechten* om zijn recht. In fronten staan werkgevers en werknemers tegenover elkaar.

„Quadragesimo Anno" verschijnt, een pauselijke wereldbrief zo vooruitstrevend sociaal, dat hij zonder twijfel de voornaamste grondslag vormen zal van de sociaal-economische vernieuwing, die in Europa en daarbuiten in de naaste toekomst zal worden ingezet.

De ontmoeting en de verbroedering van kapitaal en arbeid *op voet van*

DE OPVOEDING TOT ARBEIDER.

Onze Lagere Scholen zijn ingericht om Mulo en H.B.S. te voorzien van nieuwe leerlingen. Scholen die niet „opleiden" staan in een kwade reuk.

Dit is in 't kort de situatie in onze stad, en daarmede is de school meteen als Volksschool veroordeeld. Zij lijdt stevig aan intellectualisme en aan een overdreven waardering van het examen. Zij onderschat en ontkent — onbewust en ongewild — de waarde van den arbeid. Zij behandelt den arbeidersjongen, die „maar" naar de Ambachtsschool gaat of „maar" naar de fabriek, het meisje, dat toch „maar" dienstmeisje of fabrieksmeisje wordt als een bijkomstigheid.

Er wordt te veel waarde gehecht aan diploma's. Luning Prak schrijft in „Aanleg en Toekomst": „Er zijn onderwijzers, die het zo erg vinden een jongen het leven in te sturen zonder diploma's, dat dit, naar hun gevoelen, gelijk staat met iemand in zijn nethemd aan de Noordpool te zetten."

Gelukkig zijn de Nijmeegse Onderwijzers een andere en gezondere mening toegedaan, zoals overduidelijk blijkt uit hun Manifest aan de burgerij, waarin zij o.a. ook te kennen geven, dat zij — en zij spreken uit ervaring — een betere Volksschool wensen; een school, waar meer met het Volkskind rekening wordt gehouden.

Ook het Manifest der arbeiders spreekt hier een duidelijke taal.

In „Aanleg en Toekomst" lezen we de volgende merkwaardige cijfers:

2½ % van de Ned. jeugd is zwakzinnig — dus bestemd voor B.L.O. — later geschikt voor simpele hulparbeid.

25 % is minder begaafd — kan in 8 jaar 4 à 5 klassen L.O. afmaken — later geschikt voor ruw tot half geschoold werk.

45 % is gemiddeld — kan L.O. en Nijverheidsond. doorlopen — later geschikt voor half geschoold of geschoold werk.

25 % is vlug — N.O., U.L.O., 3 klassen H.B.S. — later geschikt voor technisch-administratief personeel.

2½ % is begaafd — M.O. volledig en Hoger Ond. ten dele — later geschikt voor leiding-gevende posities en vrije beroepen.

Een school dus, met een program ingesteld op het ¼ deel der schoolbevolking dat hogerop moet en de rest, ¾ deel van de jeugd, maar mee laat doen aan zinsontleding en jaartallen-van-buiten-leerderij, zulk een school grijpt er naast.

De volgende cijfers uit „Aanleg en Toekomst" spreken eveneens duidelijke taal:

47 % der kinderen (dus nog niet de helft) doorloopt de Lagere School zonder zitten blijven.

Op Ulo en Middelbare School nog geen 25 %.

Het is zo erg, zo heel erg, dat deze kostbare jeugd zo slecht gebruikt wordt. Er is geen tijd op de school over voor iets anders dan africhten op het examen. De eer van de school culmineert in het aantal geslaagden voor het toelatingsexamen. Onderwijs is de enige doelstelling van de school, opvoeding is een kwestie van „en passant" van „terloops erbij" systeem, waarmede de Jeugdbeweging zulke prachtige resultaten bereikte — Verkenners, K.A.J. — ontbreekt ten enenmale. Daarom dóét de school het kind zo weinig; daarom zijn de klachten over de bedroevende resultaten zo talrijk. „Niet het vele is goed, maar het goede is veel" Wanneer karaktervorming en Onderwijs wat inniger verweven waren, wat meer aan de aard van het kind aangepast, en wanneer steeds het Leven van straks het doel bleef van de school, dan zou de school haar taak doen. Nu niet.

Typisch is in dit opzicht het resultaat van een kleine enquête, vorig jaar in Nijmegen onder fabrikanten en zakenlieden gehouden.

De vraag werd gesteld: „Aan welke eisen moeten de jonge arbeiders, die in uw bedrijf komen, voldoen?" Het antwoord was in zekere zin een verrassing. Examineerbare kennis werd niet verlangd. Wel b.v. handigheid in het invullen van werkbriefjes in blokschrift (mooi schrift met dunne en dikke lussen en streepjes werd niet gevraagd). Het kunnen schrijven van brieven, het voeren van een telefoongesprek. Eenvoudig rekenen. En verder eigenschappen, die zuiver op het terrein der opvoeding liggen: zin voor orde en netheid — beleefdheid — dienstvaardigheid — ijver — eerlijkheid — correctheid — lust tot arbeid — initiatief — zin om vooruit te komen. Ook lichamelijke kwaliteiten en vooral: handigheid, handvaardigheid en arbeidslust.

Maar waar moet de jeugd, die acht jaar op de schoolbanken de armen over elkaar heeft gehad, die arbeidslust en die handigheid vandaan halen?

Hoe krijgen we een flinken ambachtsman en een vlotten industrieman met zin en liefde voor zijn werk, als hij de eerste 8 jaren van zijn leven heeft moeten horen en ondervinden: „Och, jij doet toch geen examen! Jij kunt niet zo goed leren! Jij bent maar een leerling van de 2e soort!"

Daarom is de oplossing, die de Onderwijzersorganisatie voorstelt er een, die de Arbeidersbeweging ten volle kan onderschrijven. Een 6-klassige Volksschool met een zeer vereenvoudigd leerplan, vrijere lesrooster, ruimere lichamelijke vorming en betere karaktervorming.

Daarnaast moest men kunnen komen tot een testen der leerlingen door een ervaren psycholoog, waarna dan een klein gedeelte wordt toegelaten tot de „brugklasse" — die tot verder onderwijs opleidt. De rest komt op de „Centrale School voor Voortgezet Lager Onderwijs", die een inleiding vormt tot Ambachtsschool en industrieleven.

Deze Centrale Scholen hebben in Nijmegen nog niet kunnen bewijzen, dat ze goed zijn, maar in hun opzet mogen ze zeer gezond genoemd worden.

Een belangrijk gedeelte van de tijd wordt aan arbeid gewijd. Het is geen Ambachtsonderwijs, dat hoort op de Ambachtsschool thuis. Maar het is ook geen gepruts als doosjes plakken en dergelijke dingen. De bedrijven vragen handige werkers, geen tamme knutselaars, maar kerels met tempo in hun handen. Het gezin vraagt een man, die zijn eigen konijnenhok kan timmeren en schilderen, die zijn keukentje kan witten, een strijkijzer kan herstellen en speelgoed repareren. In een arbeidersgezin kan geen vakman voor al deze akefietjes geroepen worden. De jongens worden niet opgeleid tot vaklui, maar tot kerels, die van aanpakken houden — handig zijn, eerbied hebben voor arbeid, met gereedschappen — werktuigen — machines kunnen omgaan, leren regelmatig te werken.

Ze maken op deze scholen dus kennis met materialen en gereedschappen. Zorg voor werkplaats en werktuig, beginselen der E.H.B.O., bedrijfshygiëne, behandeling van sociale encyclieken, het staat alles op het program.

Aan lichamelijke en culturele vorming wordt zeer veel aandacht besteed.

Karaktervorming en nog eens karaktervorming vormt echter de hoofdschotel van dit soort Onderwijs. Het impliceert tevens de vorming van een nieuwe stand — de volwaardige arbeider met fiere Christelijke en Nederlandse gemeenschapsidealen.

De jeugd, die in het bedrijfsleven onderop moet beginnen en een kleine taak heeft, heeft in onze samenleving een grote opdracht:
het bedrijfsleven kerstenen
het gezin leiden,
de gemeenschap dienen in het bedrijf.

Daarom kunnen deze Centrale Scholen ongelooflijk veel goed doen, maar dan moeten ze nog meer loskomen van de gewone schoolmethode en een eigen karakteristieke sfeer hebben, die het midden houdt tussen school, jeugdbeweging en werkplaats.

De eisen die het bedrijfsleven stelt, komen ook het levensgeluk van den arbeider zelf ten goede — mits de school aanvult met die dingen, die het bedrijf niet op de eerste plaats verlangt.

TH. VAN STEEN.

---

gelijkheid in publiekrechtelijke bedrijfschappen!

Bij stijgende welvaart een verhoging van welvaartspeil voor allen!

Bedrijf en onderneming een gemeenschap, gericht op het welzijn van allen, die in deze gemeenschap hun dienst verrichten!

Bedrijf en onderneming een kleine gemeenschap, die de plicht heeft de grotere gemeenschap, de maatschappij te *dienen* en zo te verdienen, dat zij een bloeiend bestaan kan leiden.

Ziedaar, zeer in 't kort, het nieuwe plan van de arbeid, door Pius XI in Quadragesimo Anno opgesteld, en de arbeid een *ereplaats* te geven in het maatschappelijk leven.

Die encycliek wettigde ten volle, dat het *derde feest van de arbeid* gevierd werd.

Geen enkel document, van welke richting ook, grijpt zo radikaal hervormend in, om den arbeider van hand en hoofd in ere te herstellen als deze laatste sociale wereldbrief.

Ter herinnering aan die pauselijke encycliek vieren wij nu ons feest van de arbeid.

Laat het een *feest* zijn, dat ons eert: groots en vol geestdrift.

Laat het feest een voorbereiding zijn voor de arbeid, die wij nog verrichten moeten, om de plannen waarover wij juichen, ook te verwezenlijken.

Iedere katholieke hoofd- en handarbeider, die nu zijn tijd verslijt en vermorst in kankeren over hetgeen er nog niet is, zonder geestdriftig te werken aan wat er komen moet, verzaakt zijn plicht.

Het feest *over* Q. A. luide Q. A. *zelf* in.

Zij die nu om bijkomstigheden of uit traagheid of onverschilligheid van onze katholieke arbeidersbeweging afzijdig blijven, staan schuldig aan plichtsverzuim en niets minder.

P. Paschasius.

SOCIAAL HOEKJE

Ter overweging en ter oriëntering.

Zo langzamerhand begint er „tekening" te komen in de verhoudingen in bevrijd gebied.

Het is anders niet gemakkelijk om zich van alles een duidelijk beeld te vormen. De meeste kranten vooral de z.g. vroegere illegale, suggereren allemaal, dat het nog *geen* tijd is om beslissingen te nemen op politiek en sociaal leven, maar tegelijkertijd geven zij toch een *eigen mening* over bepaalde zaken, terwijl zij bovendien vergeten, dat het niet-bepalen van een standpunt, de invloedssfeer van anderen, doet toenemen op de groep van hen, die men *zelf* zou moeten voorlichten.

Op sociaal gebied is het ook nog een zoeken en tasten.

Het boekje Nieuwe Arbeidsverhoudingen door leden van het Adviescollege voor Arbeidszaken M.G. ademt over het algemeen een frisse geest.

Indien we een paar opmerkingen zouden willen maken, dan zijn het de volgende:

Betreffende het ontslagverbod is met geen enkele aanwijzing aangegeven *welke norm* of maatstaf het Arbeidsbureau moet aanleggen bij een ontslagaanvrage van een werkgever, voor een van zijn personeelleden. Is dat geheel afhankelijk van de subjectiviteit van den leider van een Arbeidsbureau of diens bijkantoor? Dan kan men toestanden te zien krijgen waarbij zo'n functionaris „zo maar even" goedkeuring verleend om vijftig man te ontslaan, zoals dit gebeurde een of twee weken na de Septembergebeurtenissen, zonder dat ook maar over een wachtgeldregeling gesproken werd. Deze ambtenaar met een dusdanig a-sociaal inzicht, zit nog maar steeds rustig op zijn troon. Naar mijn mening moet men niet alleen kijken of iemand politiek, maar ook of hij „sociaal" betrouwbaar is en bovendien voldoende *onafhankelijk* is.

Een andere opmerking. In dit boekje is het hoofdstuk over de dienst D.U.W. geschreven door iemand, die als inspecteur van de Werkverruiming — van te voren was dit werkverschaffing — practisch altijd *aan de zijde van de Heidemij. of Grondmij.* stond. Geen wonder dan ook, dat hij in zijn historisch overzicht over deze dienst, deze instellingen niet noemt, noch enige critiek geeft over de vroegere werkverschaffingslonen, ook al waren deze door de Regering vastgesteld.

Verder frappeert het mij, dat onder de leden van dit Adviescollege noch onder de Commissieleden voor de Sociale verzekeringswetgeving in dit boekje geen enkele naam voorkomt uit de kringen der Arbeidersbeweging.

*

Het lijkt mij, dat men de georganiseerde arbeiders niet meer ziet. In 1941 toen de R. K. Arbeidersbeweging massaal weigerde zich onder de leiding van Woudenberg te stellen en daarom het offer van eigen organisatie met haar instellingen en bezittingen gaf, toen men dus den bezetter in zijn politieke en sociale strevingen saboteerde, *toen* had men grote waardering voor ons. Het was een machtige illegale actie om in het gehele land overal het parool van weigeren door te geven. Door deze, *onze* actie werd tussen de arbeiders en den bezetter met zijn helpers, reeds *in den beginne* een principiele scheidingsmuur opgeworpen. Indien dit *niet* had plaats gevonden, dan zou de ontwikkeling van het verzet, vooral in de arbeiderskringen, wel eens anders hebben kunnen verlopen, vooral indien de mogelijkheid had blijven bestaan dat enige jaren propaganda à la Blokzijl en Goebbels enige jaren had kunnen doorwerken. En nu? De arbeiders hebben zich niet laten intimideren en tot loon hiervoor ziet men telkens, dat bij het een of andere hoog bezoek, *alleen maar de z.g. illegalen* waardig geacht worden om bij deze autoriteiten hun opwachting te maken.

Hoofdredacteur: Dr. A. Cornelissen, Nijmegen. — Redactie-adres: Groenewoudscheweg 156, Nijmegen. Uitgave en administratie: St. Annaplein 21, Tilburg.
Druk: N.V. Boekdrukkerij „Helmond", Helmond.